

Stanisław Barańczak

Zgodovina

Desetleten, priteče na ulico, še nabuhlo od spanja,
junjsko sonce, ujeto v črepinje, hrešči pod nogami.

Zaprta trafika vleče za sabo kot zmaj
rep ljudi, ki čakajo v vrsti. Molčijo, le redkokdo dvigne pogled.

Normalno so ob tej uri časopisi že vedno bili.
Kovanec v peščici se poti. Ko jo potem cvre nazaj proti domu,

skušata na vogalu pri reklamnem stolpu
dva miličnika z nekakšnim orodjem — pa prav izvijač je —
izrezati iz slonaste skorje cirkuških plakatov
ročno napisan listič, prilepljen na vrh.

Onstran kroga osumljenih se zgošča gruča zijal.
Miličnika se mučita, zelo sta v zadregi,

ker je njuno orodje tako topo naključno
in ker za tako priliko nihče ni predvidel česa primernega.

Vprašanje ritma

Kot otrok nikoli ni znal prav korakati,
v vsakem pohodu je bilo enako: preveč se je trudil,
da bi obdržal korak, prav lesenel je,
izgubljal je ritem in kot v sanjski mori
so se vsi pogledi zapičili vanj.

Čez leta, na maši za domovino,
se nenadoma z grozo zave, da se ne zna prekrižati.
Ne ve, s katero roko in v katero stran; tolikokrat je to naredil,
ampak vedno avtomatično, ne da bi mislil.
Vsi naokrog delajo to kretnjo, vsi naenkrat, tekoče, kot pri baletu,
zdaj bi to lahko posnel, ampak je že za sekundo prepozno,
to, da ne spada zraven, bi bilo samo še bolj vidno,
ritem še bolj izrazito porušen.
Stoji z rokami ob telesu, in čeprav pogledi
hitijo proti oltarju, je spet tako,
kot da bi vsi gledali samo vanj.

Zakaj se pravzaprav nikoli ni naučil na pamet
besedila te pesmi, ki jo vsak pozna že stoletja?
Nemo premika ustnice, da bi bil vsaj videti
tak, kot je treba, in obupano misli: ni res,
kljub vsemu sem z njimi, na njihovi strani.

Prva peterka

V oceansko tuljenje z glavami nabite dvorane
Boston Garden, ki je od galerij do parterja v ekstazi,
priteče — v drncu, malce blazirano, frajersko,
v nekakšni lenobni slavi — pet panterjev—velikanov:
dolgoroki Kevin Mc Hale, šest čevljev in deset palcev
ofenzivne genialnosti; mrki in vztrajni
ajd Robert Parish; pegasti Dennis
Johnson, mojster bliskovitih podaj; njegov partner
Danny Ainge, po videzu barabonski smrkavec, predragoceni
umetnik metov od daleč; in končno se prikaže

Larry Bird (na tribunah: »LA-REE!!!«), debelušni, na videz leni
blondinec, za katerega si nihče ne bi mislil,
da je taka edinstvena, vse prekašajoča legenda.
Valovi hrupa naraščajo, dokler se viharne grive
ne prevalijo, in nenadoma slavi tišina evidentno

dejstvo: v vsej zgodovini košarke še ni bilo ekipe,
ki bi bila tako uigrana, nenadkriljiva. Žvižg, prvi skok
za žogo. Parish; Johnson; Mc Hale in štirje veliki
koraki in že je pod košem, dve točki, rjojenje: spet so v formi.
»Socioteknika: brez iger in tabel, brez take lige

bi se preveč dolgočasili,« mrmram zavistno.
(Bird se vrže v klobčič teles, izmakne se, lok meta: spet!)
Ne: le malo manj nepopolni kot vsak, so do popolnosti ljubljene in ne,
so otok, ki se je povzpел nad ravnodušnost. Za hip. Ja, za hip,
ampak prav ta hip, ko so za glavo višji od vsega, jih bo rešil, to je vse.

Avgust 1988

... Ritem mojih verzov si iztrkaval; če se zdaj
v njem izgubim,

za opotekavost kitice tvojo smrt obdolžim:

izguba mezinca (oprosti, da tako gladko)

bo povzročila vrstico, za stópico prekratko...

Thomas Randolph (1605—1635),

Na izgubo mezinca

Ta avgust se bo vpisal v zgodovino meteorologije.

The Boston Globe

Ta avgust se bo, se je že vpisal v zgodovino mojega telesa
kot obdobje mokrih srajc, ki se pod njimi koža stresa
in ne ve, ali se na njej nabira pot ali pa rekordna vlažnost zraka;
čas, ko se je skozi sinjino smoga norčevala iz pljuč zrcalna
površina Hancock Tower, te britvice, zasajene pokonci sredi mesta;
ko so ušesa lovila hladno, strokovnjaško zavijanje sirene in je cesta
v Roxbury na od vročine penastem asfaltu utrjevala sledove dotika
gum rešilca, v njem pa je mladoletni preprodajalec mamil pod kisikom,
zadet v trebuh s serijo iz Uzi, modrel na svojih nošah
in drvel v banalno, edino usodo, ki mu jo je nekdo določil;
ko so v očeh, strmečih v ekran, točkovani z nasmeški napovedovalke,
brizgali ognjemeti nad mesti, gorela na vzletnih stezah letala,
Ganges grozil s povodnjijo, kandidat se rokoval, v reklami Toyote komik
regljal, kot da je zmešan, naraščal napeti stavkovni
položaj na Poljskem, afriški diktator nasrševal epolette;
ko sem na golem, vlažnem kolenu prevajal šaljivo pesem poeta,
ki se je pred tremi stoletji in pol poslavljajal od svojega mezinca,
ki so mu ga odsekali v gostilniškem pretepu; ko so se v vsaki sekundi počasi valile
vode rek, kri krožila v svojem obtoku pri toliko milijardah,
nad vsem, če je obstajal, pa čuval nevidni varuh
(ali samo opazovalec, ne vem); čas, ko se je pločnik pod stopali
topil, ko so časopisi pisali o bolniških odpadkih,
ki so jih bili našli na plažah, o klimatskih spremembah zemeljske oble;
ko smo, kot vedno, umirali za rakom, od lakote, v katastrofah;
ko sem nekega dne, pod tušem, potem ko sem obračal v glavi brez konca in kraja
poanto prevoda, izbral: »vidim, da mi žal nič drugega ne preostaja,
kot da se vdam in nad lastnim prstom zamahnem z roko;«
ko smo vklapljali klimatizacijo, postavljali nove rekorde,
omedlevali med mučenji, ko nas je preganjal motiv iz kvarteta
e-mol, Mendelssohna, nas jutro izročalo v rosnosveži
sončni objem; ko smo iz poštnih nabiralnikov jemali račune in pisma,
bežali ped obmejno patrolo, poljubljali vratinček
z nežnim puhcem, ko se je srčni regulator enakomerno odpiral in zapiral,
kot da se skozi vsak trenutek in kraj vila jasna sled smisla,
nad katerim nismo hoteli mozgati, in ko je na našem zapestju mezinec,
tisti odsekani, Randolphov, neslišno iztrkaval ritem.

Kaj imam povedati

Kateri svet, prav ta? Nenadoma, nepričakovano,
pomladne sape cukajo nebo za lase.

Kar imam reči, ve, da bo izrečeno.

Erfoťanje vrabčka, udarci žogice ob steno
garaže. Od daleč cestni hrum. Kolikič že, spet:
res, ta svet, izrecni »ja«, nepričakovano

je sonce udarilo pečat, še enkrat, »T
Zaka! na jutro, ki bi ga lahko ne bilo, pa je, enkratno.
Kaj naj rečem? »Verjamem?« Izrečeno

bo še veliko besedi, ampak nobena
ne bo ustvarila jasne povēdi o vsevednem Nemem,
ki, tičoč v utripu, nepričakovano

tke srečanja naključij, tu, na tem planetu,
v tem telesu, med tem trenutkom in naslednjim.

Kar nam bo v pihljanju sapic izrečeno

na uho, bo, globoko v grlu, morda postalo
beseda, med občudovanje in bes ujeta,
ki bo pričala in trajala, nepričakovano.

Kar moram izreči, bo — verjamem — izrečeno.

Malomeščanske vrline

Tisti brezmejni pijanski lirično-boksarski prezir
v ukeh umetnika J.-ja, ko je prisedal Pod skalco,
razsevajoč naokrog tridnevni neobriti zadah:
kaj, ta s kravato, ko sem jaz — sedem muh na en mah,
ta zapeti in leseni, ko si jaz svojo zadnjo srajco
trgam kot krvaveče prsi! To je brezsrčen filistrski mir!

Malomeščanske vrline. Saj vem, saj me je sram,
toliko let pod nivojem: kakšna blamaža, celo življenje brez
ene same ločitve, deviacije, večje razvade,
psihiatričnega zdravljenja, viharne skrivne romance,
polnokravnega rezanja žil; navadni kiksi, res,
namesto mavričnih škandalov; depresija, ki jo imam

en teden, namesto da bi spoštljivo šepetali: »Norma pri B.-ju so večmesečne krize«; nobenih telefonov ponoči prijateljem z zahtevo, da morajo poslušati novi umotvor, posoditi denar za heroin ali kavcijo, brž najti v svojem življenju prostor zame, celega; nič — včasih pismo, ampak brez krikov »Na pomoč!«, kvečjemu z namigom, češ, »Zadnje čase nisem v najboljši formi«.

Vem, to ni gradivo za kult, legendo, za mit, za film z Robertom de Nirom, z razbijanjem kozarcev in src. V katerem trenutku sem, nepopravljivi odličnjak, tako nizko padel? Odkod ta bolezenski ukaz, da se je treba delati zdrav, zadrževati smrt, dokler se le da? Iz prepričanja, da mi v zboru poklicno zvonkih vreščočih koloratur tako ali tako nihče ne bo prisluhnul, ko se bom mučil s pridušeno prošnjo nikamor? Iz negotovosti? Iz neznosno jasne zavesti, da bi bilo pravzaprav nujno v vsaki sekundi življenja ponavljati takšen klic na pomoč? Zato, ker nisem hotel kaliti miru reševalcem ali iz skrajnega dvoma v njihovo reševalno moč?

Iz napuha: da bom zlu, porinjenemu v notranjost, sam kos? Ali iz drugačnega: napuha nekoga, ki tako popolno mojstri svoje napake in mrakove, da v njihov zaprti sistem ne spusti nikogar, s tako mislijo se poigravajoč: oh, kaj ko bi vam hotel povedati vse, kar molčim; ko bi vam, recimo, izdal vse to, kar vem?

Stanisław Barańczak, roj. 1946 v Poznaniu, tu končal polonistiko in postal asistent za poljsko literaturo. Kot pesnik in literarni kritik objavlja od leta 1965. Ker je bil med ustanovitelji KOR-a (Odbora za obrambo delavcev) in ilegalne revije *Zapis*, v letih 1976—1980 na Poljskem ni smel objavljati, leta 1977 pa so mu tudi vzeli predavateljsko mesto na univerzi — nanj se je po posredovanju Solidarnosti vrnil leta 1980. Od leta 1981 je profesor za poljsko literaturo na harvardski univerzi v ZDA. Je glavni urednik njujorške revije *The Polish Review* in sourednik pariške revije *Zeszyty Literackie*. Izdal je že več kot 30 knjig (literarnokritičnih, prevodov anglosaške poezije iz Shakespearja ter pesniških zbirk). V izbor *159 pesmi*, ki je izšel leta 1990 v Krakovu, je uvrstil pesmi iz naslednjih svojih zbirk: *Korektura obraza* (1968), *V eni sapi* (1970), *Jutranji dnevnik* (1972), *Saj vem, da to ni prav* (1977), *Triptih iz betona, utrujenosti in snega* (1980), *Atlantida* (1986) in *Razglednica s tega sveta* (1988). Prve tri prevedene pesmi (nerimane) so iz *Atlantide*, naslednjih pet pa je iz zadnje zbirke, kjer so vse pesmi tako zapleteno rimane (npr. *Malomeščanske vrline*: v originalu je shema 5-krat abcbca in enkrat abcbcb — v prevodu imam 4-krat abcbca, enkrat abcbcb in nato abcbcb; ali pa *Opazovalci ptičev*: tako v originalu kot prevodu je 6-krat ababcbdeedc, pesnik pa je naravnost srečen ob istozvočnicah).